

D 10 06 01 24

Helsingfors/Mariehamn 21.7.2022

Nr 32/22

Hänvisning Social- och hälsovårdsministeriets skrivelse 10.6.2022, nr VN/11423/2021.

Till Social- och hälsovårdsministeriet

Ärende

Social- och hälsovårdsministeriet har i skrivelse 10.6.2022 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande om tolkningen av 18 § 12 punkten i självstyrelselagen för Åland. Ålandsdelegationens utlåtande ska förhoppningsvis klargöra behörighetsfrågan gällande den lagstiftande makten inom den privata hälso- och sjukvården. Till handlingarna har ministeriet fogat ministeriets samt Ålands landskapsregerings promemoria gällande frågeställningen. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inte inhämtat någon ytterligare utredning i ärendet.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande

Enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och ministerierna samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftandet av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av Högsta domstolen, av republikens president antingen godkänns eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon motsvarande bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av uppdelningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att, såsom i detta fall, själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltnings-befogenheter kan frågan avgöras av Högsta domstolen enligt 60 § i självstyrelselagen för Åland.

Bifogade ställningstaganden i ärendet

Social- och hälsovårdsministeriets (nedan ministeriet) och Ålands landskapsregerings (nedan landskapsregeringen) respektive tolkning av behörigheten inom den privata hälso- och sjukvården skiljer sig från varandra. Det framgår av de promemorior som bifogats utlå-tandebegäran.

Enligt *landskapsregeringens* tolkning hör den privata hälso- och sjukvården till rikets lagstiftningsbehörighet på grund av de behörighetsvillkor för personer inom hälso- och sjukvården som ingår i rikets behörighet och som anges i 27 § 30 punkten i självstyrelse-lagen. Hälso- och sjukvårdstjänster får endast tillhandahållas av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. I dagsläget arbetar man utgående från att den privata hälso- och sjukvården är riksbehörighet. En möjlig förklaring till att den privata hälso- och sjukvården bedömts tillhöra rikets lagstiftningsbehörighet är enligt landskapsregeringen att en serviceproducent av privat hälso- och sjukvård ska ha en godkänd föreståndare som ansvarar för hälso- och sjukvårdstjänsterna. Den ansvariga föreståndaren ska vara en i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården avsedd yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Eftersom behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården ligger inom rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen finns det kopplingar mellan lagen om privat hälso- och sjukvård och lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Några sådana specifika krav ställs inte på en ansvarig person inom socialvården utan där görs en behörighetsbedömning utifrån utbildning, erfarenhet och ledningsförmåga för att bedöma ifall personen förmår ansvara för verksamheten. För åländsk del har landskapsregeringen ansvar för tillstånd för och tillsynsärenden över de privata hälso- och sjukvårdsproducenterna med stöd av en överenskommelseförordning.

Vid *social- och hälsovårdsministeriet* har man bedömt att också den privata hälso- och sjukvården skulle höra till landskapets lagstiftningsbehörighet. Denna tolkning grundar sig på att det i självstyrelselagen inte särskilt konstateras att den privata hälso- och sjukvården hör till rikets lagstiftningsbehörighet. I 18 § 12 punkten i självstyrelselagen konstateras det att hälso- och sjukvården hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och den privata hälso- och sjukvården nämns inte i de undantag som uppräknas i nämnda lagrum. Enligt ministeriets tolkning utgör behörighetsvillkoret för den som är verksam inom hälso- och sjukvården i 27 § 30 punkten i självstyrelselagen ingen grund för tolkningen att den privata hälso- och sjukvården hör till rikets lagstiftande makt. Vid ministeriet tolkas privat hälso- och sjukvård och privat socialvård på samma sätt, d.v.s. när den privata socialvården hör till landskapets lagstiftningsbehörighet ska på samma sätt också den privata hälso- och sjukvården anses höra dit.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten

Såsom ovan anges hör hälso- och sjukvården till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Enligt nämnda undantag utgör administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning, rättsmedicinska undersökningar samt behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål riksbehörighet.

Gällande överenskommelseförordning om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland (FFS 1179/2009) trädde i kraft 1.1.2010. Enligt förordningen ska landskapsregeringen sköta de uppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland som enligt i landskapet gällande rikslagstiftning hör till regionförvaltningsverken. Dessa uppgifter beskrivs inte närmare i förordningen. Genom förordningen upphävdes den tidigare förordningen om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland (FFS 803/2005).

Ålandsdelegationens bedömning

I självstyrelselagen för Åland anges de rättsområden på vilka lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten tillkommer landskapet respektive riket. Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen är exklusiv om annat inte anges i självstyrelselagen. Förvaltningsbehörigheten följer lagstiftningsbehörigheten, om annat inte anges i självstyrelselagen eller avvikelser gjorts genom en överenskommelseförordning.

Enligt självstyrelselagens 18 § 12 punkten hör hälso- och sjukvården till landskapets lagstiftningsbehörighet med i lagrummet angivna undantag. Den privata hälso- och sjukvården nämns inte bland dessa undantag och inte heller som ett eget rättsområde i behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, där det inte heller görs någon skillnad mellan den offentliga eller privata hälso- och sjukvården. Den privata hälso- och sjukvården bör därigenom anses som en del av rättsområdet hälso- och sjukvård i självstyrelselagens 18 §12 punkt. Detta innebär att lagstiftningsbehörigheten gällande den privata hälso- och sjukvården följer den fördelning som anges i nämnda punkt, d.v.s. den utgör landskapsbehörighet förutom till de delar hälso- och sjukvården enligt undantagen utgör riksbehörighet.

Enligt Ålandsdelegationens bedömning kan den omständigheten att behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården enligt självstyrelselagens 27 § 30 punkt utgör riksbehörighet inte anses vara en indikation på att den privata hälso- och sjukvården skulle

utgöra riksbehörighet. Nämnda punkt gäller både den offentliga och privata hälso- och sjukvården. Rikets lag om privat hälso- och sjukvård (FFS 152/1990) är den lag som reglerar den privata hälso- och sjukvården. Enligt lagens 1 § föreskrivs i lagen om rätten att tillhandahålla befolkningen privata hälso- och sjukvårdstjänster. Utöver lagen ska det som bestäms i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) och det som någon annanstans bestäms eller föreskrivs om tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster iaktas. Detta innebär att det stadgas om behörigheten för att vara verksam inom hälso- och sjukvården i en annan lagstiftning än den som reglerar den privata hälso- och sjukvården.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Dahlén, Lampi, Siitari och Suviranta.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare